Si det som det er!

– om vold i nære relasjoner

AKTIVITETSHEFTE

www.stoppvold.no

SI DET SOM DET ER!
– om vold i nære relasjoner

Redaksjon: Jakob Øllgård Hansen
Fagkonsulenter: Gitte Jakobsen og Kuno Sørensen
Idé til film og kampanje Sig det som det er!: Carsten Holst og Lars K. Mikkelsen, Mica ApS
Stills fra filmen: Thomas Gerhardt
Oversettelse og tilpasning til norsk: Alternativ til Vold v/ Jannicke Stav
www.stoppvold.no

Fakta om filmen
«Den perfekte middag»

Regissør: Lars K. Mikkelsen
Manuskript: Lars C. Detlefsen
Producer & prosjektsjef: Carsten Holst
Line producer & prosjektkoordinator: Jesper Jarl Becker
Fotograf: Thomas Gerhardt
Klipper : Bodil Kjærhauge
Komponist: Kristian Eidnes Andersen

Skuespillere
Lasse: Samuel Heller
Maria: Alberte Blichfeldt
Erik: Morten Kirkskov
Mille: Anne Louise Hassing
Daniella: Kira Lyngaa Hansen
Morten: Lars Knutzon
Birthe: Ulla Henningsen
Sykepleier: Camilla Vinther Jeppesen

Innhold

Velkommen til arbeidet med "Si det som det er!"

«Den perfekte middag» er en film om vold i familien og kjærestevold. Etter at dere har sett filmen kan dere arbeide med tema i dette aktivitetsheftet. Bak i heftet er det informasjon om hvor det går an å få hjelp hvis du selv opplever vold, hvis en venn trenger hjelp, eller hvis du senere i livet trenger hjelp. Det er viktig at læreren er til stede under visning av filmen og arbeid med temaet.

Temaet vold og filmen kan vekke sterke følelser, både hos de som ikke har opplevd vold og de som har personlige erfaringer. Mange får kanskje lyst til å dele hva de tenker og mener, og dette er hovedhensikten med å ta opp temaet. Skal vi forebygge vold må vi tørre å snakke om det og si det som det er!

Husk!
Vi kan ikke se utenpå hvem som har opplevd vold. Derfor er det viktig at dere er ekstra respektfulle og vennlige når dere jobber med dette temaet.

Noen får kanskje lyst til å dele historier dere har hørt eller nyheter dere har sett. Noen kan komme til å fortelle om personlige erfaringer med vold. Noen får kanskje lyst til å forlate klasserommet fordi de ikke ønsker å reagere med andre i nærheten. Det kan også være at noen av dere forsøker å håndtere følelser ved å tulle, snakke om andre ting eller fleipe med temaet. Det er sikkert flere av dere som kommer til å reagere spontant med irritasjon og sinne, mens noen kan bli stille og triste.

Om vold

Det er forbudt å bruke vold, og det er voksnes ansvar å beskytte barn mot vold. Når barn er vitne til vold mellom foreldre regnes det som å utsette barn for vold – det er også forbudt.

Vold mellom kjærester skjer oftest i ungdomsalderen. Det starter kanskje med en herlig forelskelse, men etter hvert kommer utskjelling, trusler eller kontrollerende sjalusi. Noen kan tenke at alle sterke følelser og utsagn som "hvis det blir slutt tar jeg livet av meg" er tegn på kjærlighet. Kjærlighet er å ønske det beste for en annen - et parforhold skal ikke handle om å kontrollere hva den andre gjør.
Vold i nære relasjoner skjer i tre faser; spenningsoppbygning, voldsutbrudd og reparering. Etter vold oppstår gjerne nytt håp når det sies at "dette må aldri skje igjen". Uten hjelp fra andre er det vanskelig å stoppe dette voldsmønsteret. Både de som utsettes for vold og de som utøver vold bør snakke med andre og søke støtte for å stoppe volden.

Vold kan deles inn i fysisk, psykisk, materiell, seksuell og latent vold.

✓ Fysisk vold kan være å slå, sparke, klapse, rive i øret, lugge, bite, dytte, true med knyttneven eller holde fast noen. Å låse noen inne eller stenge noen ute er også former for fysisk vold.

✓ Psykisk vold kan være stygge kommentarer som å bli kalt hore, fitte, drittsekk, dum, drittunge, udugelig, lat, idiot, verdiløs, stygg, tjukk, sutreunge. Psykisk vold kan også være å bli pålagt alt for mange oppgaver hjemme, bli veldig kontrollert eller overvåket, bli truet med straff, eller bli oversett og ignorert. Psykisk vold forekommer også på internett i form av krenkelser og nedverdigelser .

✓ Materiell vold er vold som går utover ting. Det kan være å kaste ting på noen, ødelegge ting, slamre med døra eller slå i bord og vegger. Dette er vold fordi det er skremmende å se noen gå løs på ting rundt seg, og man kan bli redd for at neste steg blir direkte fysisk vold.

✓ Seksuell vold og trakassering kan være ubehagelige seksuelle kommentarer, upassende berøringer, å bli presset til å ha sex, bli presset til å ha sex på måter man ikke vil, eller bli utsatt for voldtekt.

✓ Latent vold betyr at vold fortsetter å virke etter at den har skjedd. Ofte blir det en spesiell, anspent stemning der det har skjedd vold. Man blir redd for at det kan skje igjen, og da blir man forsiktig og passer seg for at det ikke skal skje igjen. En slik redsel er det skadelig å leve med fordi man ikke greier å slappe av og være seg selv.

Barneloven §30
Bruk av vold og skremmende eller plagsom oppførsel eller annen hensynsløs atferd ovenfor barn er forbudt.

FNs Barnekonvensjon artikkel 19
skal beskytte barn mot fysisk eller psykisk vold, forsømmelse eller utnyttelse fra foreldre og andre omsorgspersoner.

FNs Barnekonvensjon artikkel 12
Barn har rett til å si sin mening og bli hørt.

Straffeloven §227
Den som med ord eller handling truer noen slik at det kan fremkalle alvorlig frykt kan dømmes til inntil 6 års fengsel.

Filmen «Den perfekte middag»

Erik sitter i vaskehallen i sin Jaguar. Det er vanskelig å vite om han er rastløs eller om han trommer til musikken med fingrene, men dette kan peke i retning av en indre uro. Han kjører hjem til et av Københavns forsteder hvor han bor med kona Mille, sønnen Lasse og datteren Maria.

En sykkel ligger midt i oppkjørselen og vi aner en viss irritasjon hos Erik. Inne på kjøkkenet møter han Mille som lager kjøttkaker uten løk siden Erik liker det så godt. Mille forteller at Lasse har besøk for å få hjelp med matematikken. Erik blir tydelig opprørt og sender Lasses klassevenninne Daniella hjem. En vakker fasade opprettholdes med et skinnende ytre og regelen om ingen gjester i hjemmet da utenforstående raskt kan gjennomskue at familien er langt fra perfekt.

Erik regjerer hjemmet med hard hånd. Han formaner Lasse om å spørre ham om lov til å ha venner på besøk. Kona Mille tar på seg ansvaret for at Daniella fikk komme, og Erik følger Mille inn i kjøkkenet og slår henne. Lasse forsøker å verne Maria fra å høre hva som foregår før han går etter for å stoppe faren. Erik faller inn i et glasskap og skader pulsåren i håndleddet. Han må operere hånden og blir lagt inn på sykehus.

På sykehuset får Erik lite besøk, men hans far Morten kommer og spiller sjakk. Sent på kvelden blir Erik frustrert over manglende oppmerksomhet fra familien og feier sjakkbrikkene i gulvet. En brikke står igjen på brettet – en metafor på at Erik er ensom etter å ha skjøvet andre fra seg. Denne scenen er også en parallell til filmens sluttscene hvor Erik står alene tilbake.

Resten av familien hygger seg med Erik ute av huset: de spiller Ludo, Mille kjører rundt i Eriks Jaguar, og Daniella og Lasse blir kjærester. Daniella forstår at familien vanligvis ikke har det like hyggelig, og hun setter ord på volden ovenfor Lasse. Når hun gjetter at Erik slår blir Lasse fortvilet da han ikke vil fortelle. Han får et raseriutbrudd og er voldelig ovenfor Daniella for å stoppe spørsmålene hennes. Lasse angrer umiddelbart, og når Daniella forholder seg rolig får Lasse en å dele sine sorger med. Ungdom og kjærlighet er et kjernetema i filmen; gjennom kjærligheten fra Daniella får Lasse mot til å stå opp mot faren.

Mille arrangerer et middagsselskap for Eriks mor og far, Birthe og Morten. Den som forstår tegnene kan ane hva som foregår; Morten stiller igjen indirekte spørsmål om hva som egentlig har skjedd, denne gang til Mille. Gjennom filmen blir det tydelig at han har skjønt tegningen. Til slutt i filmen forstår vi bakgrunnen for hvorfor Morten ordlegger seg forsiktig sammenlignet med Daniella – hans skyld og skam spiller nok inn.

"Den perfekte middag" blottlegger den menneskelige tragedie når fortiden og nåtiden møtes i avslutningen. Erik dukker opp uanmeldt under middagen og det ender med et stort oppgjør. Generasjonsproblematikk og sosial arv er et annet kjernetema i filmen som avsløres når Erik konfronterer sin far med volden han selv ble utsatt for. Filmen ender med at begge fedre slår sine sønner, og her kommer det frem at Birthe holder dette hemmelig slik Mille også gjør. Birthe beskyttet ikke sitt barn fra vold, og heller ikke nå bekrefter hun hva Erik sier. Erik står alene igjen mens alle forlater huset under ledelse av Birthe.

Gjennom en rekke dvelende scener ledes vi frem mot oppgjøret, og vi blir konstant utfordret på å forstå personenes indre følelsesvirvar. Det kan være spennende å gå på jakt i filmen etter hvor gode personene er på «spillet» med å vise en fasade utad mens tanker og følelser gjemmes på innsiden. Kanskje er det slik at dette spillet ikke er bevisst, men noe personene i familien har lagt seg til for å kunne leve med vold? Spill i seg selv er også en metafor i filmen; det spilles både sjakk og ludo. Dette er to helt forskjellige typer spill, og hvem er det som spiller hva?

For å få en utvidet forståelse av at vold handler om mye mer enn fysiske slag anbefales det å se filmen flere ganger. Hvis dere jobber med tema i aktivitetsheftet vil dere finne flere små detaljer som utgjør helheten.

Filmteknikk

Akkurat som dikt eller romaner er fiksjonsfilm en egen sjanger hvor mening uttrykkes gjennom filmatiske virkemidler. Det er ofte mye symbolikk i film, og personer, ting og farger kan bety mer enn hva man ser ved første øyekast. Hvis dere kun oppsummerer handling blir det som å arbeide med en novelle, og dere skal derfor vise til detaljer i filmen når dere gjør aktivitetene. Et eksempel er personkarakteristikk; i tekstarbeid legges det vekt på hva personene sier og gjør i ulike situasjoner. I arbeid med film kan dere utdype med «hvordan vises det» ved å beskrive ansiktsuttrykk, intonasjon, blikk, lyd osv.
Ved filmanalyse er det greit å kjenne filmtekniske begrep og virkemidler, og vi har plukket ut de viktigste.

Innstilling, scener og sekvenser

Hvis man sammenligner film med bøker kan man si at en innstilling er en setning, en scene er et avsnitt, og en sekvens er et kapittel.

- ✓ En innstilling er de enkelte opptak i filmen. Brukes mange korte innstillinger er det for å bygge opp spenning, mens ved lange innstillinger dveles det ved stemning, innhold og personer.
- ✓ En scene er flere innstillinger som foregår på samme sted og på samme tid.
- ✓ En sekvens er når flere scener utgjør en helhetlig del i filmen.

Klipping

Klipping er et eget fag; å klippe betyr å redigere film ved å sette innstillinger og scener sammen. «Directors cut» er regissørens førsteutkast etter innspilling, mens «final cut» er flere revideringer senere.

- ✓ Usynlig klipping består av overganger som gjør at vi opplever kontinuitet og sammenheng.
- ✓ Synlig klipping gjør oss oppmerksomme på at innstillingen er redigert, eksempelvis med spesialeffekter. Dette skjer oftere i dokumentarfilm eller ekstremsportfilm sammenlignet med fiksjonsfilm. Klipperytme handler om tempo og lengde på klipp, og ofte følger film en forutsigbar klipperytme.

Bildebeskjæring

- ✓ Heltotal: Gir oversikt over personer, sted og miljø, gjerne ovenfra i fugleperspektiv.
- ✓ Total: Mindre overblikksaktig, men gir et helhetlig bilde. Brukes ofte som inngang til en scene.
- ✓ Halvtotal: Går tettere på og viser kun de mest aktive personene.
- ✓ Halvnær: Viser personene fra midjen og opp. Kalles også brystbilde og brukes mye ved dialog.
- ✓ Nær: Når bare ansiktet vises, og reaksjoner og mimikk blir mer tydelig.
- ✓ Ultranær (closeup): Kun detaljer av en person som øyne, lepper eller hender vises.

Perspektiv

- ✓ Normalperspektiv: på samme nivå i øyehøyde med personene. Dette er den vanligste kameravinkel.
- ✓ Fugleperspektiv: når det filmes ovenfra og ned for å gi overblikk.
- ✓ Frøperspektiv: når det filmes nedenfra, som man ser mennesker og verden fra bakken. Det kan brukes for å fremstille en person som uhyggelig, styrende eller for å fremheve styrkeforhold mellom personer.

Synsvinkel

- ✓ Autoral allvitende: overskuer handling, personer, tid og sted - kan vise alt om personene.
- ✓ Autoral refererende: «flue på veggen» - ingen direkte tilgang til hva personene tenker og føler.
- ✓ Personal: fra en eller flere av personenes verden -vi får ikke vite mer enn personene i forkant.

Lyd

- ✓ Reallyd: tilsynelatende naturlig lyd som hører hjemme i scenen.
- ✓ Lydeffekter: enten for å forsterke reallyd eller skape ekstra inntrykk ved å legge til andre lyder.
- ✓ Voiceover: fortellerstemme eller kommentar som ikke naturlig finnes i scenen.
- ✓ Bakgrunnsmusikk: brukes for å skape stemning.

Aktiviteter

Å forstå filmens tittel og drøfte hvem som er hovedperson er innledende aktiviteter for alle. Etter dette gjennomfører dere aktiviteter læreren har valgt, eller dere velger fritt blant alle aktivitetene. Aktivitetene gjennomføres i små grupper. Det er fint å ha filmen tilgjengelig slik at dere kan vise korte klipp når dere presenterer hva dere har jobbet med.

Bruk 3-4 minutter hver for dere:
skriv ned ord og assosiasjoner du får når du tenker på hva en hyggelig og perfekt middag er

Etter at dere har fylt ut tankekartet skal dere diskutere med de som sitter i nærheten av dere, 4-5 elever danner ei lita gruppe. Diskuter hvordan dere forstår filmtittelen «Den perfekte middag».
Bytt på å lytte til hverandre da det er flere ulike måter å forstå tittelen på.
Drøft deretter hvem filmens hovedperson er.

Drøft til slutt i klassen hvem gruppene synes filmens hovedperson er, og begrunn hvorfor dere synes at det er nettopp denne personen - dere må ikke være enige.

Del klassen i fem grupper som jobber med disse oppgavene og oppsummer i klassen når dere er ferdige.

1 Filmlyd
En gruppe arbeider med lydsiden og analyserer hvordan musikk og lyd er brukt i filmen. Husk «den larmende taushet»: fravær av lyd kan være vesentlig i en lang dvelende innstilling. Dere skal lytte både til reallyd, lydeffekter og bakgrunnssmusikk. Hvilken stemning skaper lyden i ulike situasjoner? Hvordan passer bilde og lyd sammen? Finn eksempler på lydens forskjellige funksjoner i filmen. Lytt eksempelvis til scenen hvor Lasse, Daniella, Maria og Mille spiser hamburger, hva tror dere filmskaperne ønsker å få frem her?

2 Klipping
En gruppe arbeider med hvordan filmen er fortalt, spesielt gjennom klipping. Hvordan kommer filmen fra et sted til et annet? Er det brukt usynlig klipping? Er klippenes funksjon å bringe filmen frem i tid (noen gang kort tid, noen gang lang tid)?
Finn steder i filmen som viser hvordan klippingen har forskjellige formål.

3 Historiestruktur
En gruppe arbeider med strukturen i historien med utgangspunkt i en modell som kan brukes for å analysere en bok, et teaterstykke eller en film. Ulike sjangre har ulike fortellermodeller, og filmen kan analyseres etter en modell bestående av følgende deler: introduksjon, komplikasjon og resolusjon.

✓ I introduksjonen presenteres konflikten, hovedkarakterene og miljøet handlingen foregår i
✓ I hoveddelen utdypes konflikten, konflikten og spenningen trappes opp og vi når et høydepunkt/klimaks. Denne delen inneholder også et point-of-no-return, hvor man bare må se eller lese resten av historien.
✓ I avslutningen utløses spenningen og løse tråder nøstes opp.
Hvor finner dere de forskjellige delene?
Vær så presise som mulig når dere analyserer ved å finne frem til bestanddelene over. Dere kan også lete etter såkalte vendepunkt, typiske scener som fungerer som motor når en konflikt trappes opp.

4 Persongalleri
En gruppe skal se på filmens personer ved å se på hvordan de hører sammen og hva som er felles for dem.
Birthe og Maria har for eksempel til felles at de begge er den beste på hvert sitt felt: Birthe er den beste med flue i fiskeklubben, og Maria er den beste i ludo. Er Erik den beste i sjakk?
Finn frem til personenes fellestrekk - gå på jakt i filmen!

5 Bildebeskjæring og synsvinkel
En gruppe skal arbeide med filmens billedside ved å velge ut en scene som dere skal fordype dere i. Se på hvordan bildebeskjæring anvendes i den valgte scenen for å gjøre bildene mer levende (total, halvtotal osv). Hva med nærbilder, er det mange av dem? Se også på hvordan synsvinkel bildene vises fra (normal-, fugle- eller frøperspektiv).

Personkarakteristikk

I personkarakteristikk ser vi på hvem som gjør hva, hvem som sier hva og hvordan personen ser ut i ulike situasjoner. Personene skal beskrives både på det indre og ytre plan. Del klassen i tre og se filmen med nye briller; noen følger med og noterer om besteforeldrene, noen om foreldrene og noen om barna.

Lag til slutt en felles karakteristikk for de personene dere har fulgt med.
Se også på navnevalget, hvilken betydning navnene har og hvorvidt navnet passer med karakteristikken.

Vold er tabu

Først gjøres noen oppgaver i klassen, dann deretter grupper på 5-6 stk som jobber med stasjonsarbeid. Disse aktivitetene handler om at vold er et tabutema som holdes hemmelig og ikke snakkes om.

✓ Lag to lister på tavla med eksempler på psykisk vold. De trenger ikke å være hentet fra filmen. En liste med verbale utsagn, og en liste med handlinger som kan være psykisk vold.
Diskuter deretter hvordan psykisk vold skader.

✓ Maria blir ikke slått. Diskuter hvordan hun påvirkes av volden i familien.

✓ Daniella blir utsatt for vold av Lasse. Tror dere hun vil snakke med noen andre om denne situasjonen? Hva tror dere Daniella trenger fra foreldrene sine hvis hun forteller om volden til dem?

✓ Diskuter hvorfor det er vanskelig for hvert av familiemedlemmene å fortelle at det skjer vold i familien.

✓ Lasse beskytter sin lillesøster ved å få henne til at høre på musikk.
Gjennomfør en avstemning med håndsopprekning i klassen:
Er det en god eller dårlig idé at Lasse beskytter lillesøsteren sin på denne måten?
Diskuter resultatet av avstemningen og hvorfor det er en god/dårlig idè.

Stasjonsarbeid, 10-15 minutt på hver stasjon (læreren forbereder stasjoner med papp og tykke tusjer):

Den første oppgaven krever kamera; det er greit å benytte mobilkamera. Den femte oppgaven med statements kan presenteres felles på trinnet og avsluttes med opphenging av statements i klasserommet, på døra, i gangene eller på toalettet.

1. Vold synes ikke utenpå. Men i denne oppgaven skal dere ta et familiebilde hvor maktperspektivet synliggjøres. Før dere tar bildet skal dere drøfte hvordan det skal fremgå hvem den voldelige er. Vis bildene til hverandre på smartboard og fortell hvordan dere løste oppgaven.
2. Skriv to postkort (A5): ett til en voldsutsatt og ett til en voldsutøver. Begge skal inneholde gode råd. Heng postkortene opp i klasserommet så alle kan lese dem.
3. I «Den perfekte middag» er skildringen av fysisk vold liten i forhold til psykisk og latent vold. Drøft hvordan voldsrammede i en familie blir påvirket av volden i hverdagen, både når de er hjemme og når de er vekke fra familien.
4. Skriv ned syv punkt som skal til for at alle i en familie har det godt. Skriv punktene i prioritert rekkefølge på en plakat. Heng den opp i klassen. Dere skal bytte på å presentere punkter på plakaten og fortelle om hvert enkelt punkt.
5. Forbered en kampanje (10 min) på flyers laget av papir eller kartong. Skriv statements som begynner med «Alle har rett til….» eller «Si det som det er!». Avslutt oppgaven med å henge flyers opp i klasserommet, på døra, i gangen eller på toalettet.

Gruppediskusjon:
Jobb sammen i grupper og legg frem hva dere har svart. Diskuter om måten personene i filmen utfyller sin rolle på tilsvarer deres egen forventning til rollen dere er på vei inn i som ung mann/kvinne. Hva bør dere være oppmerksomme på for å unngå å komme i roller som kan minne om personene i filmen?

Kjønnsroller

Oppgavene gjøres individuelt og avsluttes med gruppediskusjon.

Kjønnsroller handler om forventninger knyttet til det å være mann, kvinne, gutt eller jente. Kjønnsroller etableres gjennom påvirkning fra familie, venner, skole og ulike media. De påvirker hvordan vi tenker, føler og handler, og også hva vi mener og interesserer oss for. Kjønnsrollene i et samfunn endrer seg over tid, og innad i et samfunn er det også forskjell mellom ulike familiers holdninger til kjønnsrollene.

De mannlige rollene, Lasse, Erik og Morten er representanter fra tre generasjoner. Det samme gjelder for kvinnene med Maria, Mille og Birthe – og i tillegg er det Daniella. I oppgavene skal dere jobbe med å få en forståelse av hva som står på spill for enkeltpersonene i filmen. Hvilken bakgrunn har de, hvordan har de det nå, og hvor er de på vei i livet sitt?

Velg 1 eller 2 personer du vil arbeide med.
Svar i tillegg på oppgaven om «det sterke kjønn».

- ✓ Hvilken rolle er Maria på vei inn i?
  Finn steder i filmen som viser hvordan du forstår Marias rolle.
  Noter eksempler på hvordan dette fremstilles i filmen.
- ✓ Hvilken rolle har Mille?
  Finn steder i filmen som viser hvordan du forstår Milles rolle.
  Noter eksempler på hvordan dette fremstilles i filmen.
- ✓ Hvilken rolle har Birthe, og har hun hele tiden vært i den rollen?
  Finn steder i filmen som begrunner forståelsen din.
  Noter eksempler på hvordan dette vises i filmen.
- ✓ Hvilken rolle er Lasse på vei inn i?
  Finn steder i filmen som viser hvordan du forstår Lasses rolle.
  Noter eksempler på hvordan dette vises i filmen.
- ✓ Hvilken rolle er Erik i?
  Finn steder i filmen som begrunner forståelsen din.
  Noter eksempler på hvordan dette vises i filmen.
- ✓ Hvilken rolle er Morten i, og har han hele tiden vært i den rollen?
  Finn steder i filmen som begrunner forståelsen din.
  Noter eksempler på hvordan dette vises i filmen.
- ✓ Finn steder i filmen som viser at Daniella med sin væremåte gir håp og styrke til Lasse og familien.
  Noter eksempler på hvordan dette vises i filmen.
- ✓ Vi snakker ofte om begrepet «det sterke kjønn». Du skal velge om du synes det er hankjønn eller hunkjønn som er det sterke kjønn i filmen. Begrunn valget ditt. Et hint kan være at du skal være spesielt oppmerksom på avslutningen.

Rollespill

Denne øvelsen krever en del av læreren som skal spille to av filmens voksenroller.
Bli enig om hvilke av filmens to voksne personer dere helst vil intervjue eller avhøre. Del deretter klassen i seks grupper hvor tre grupper lager spørsmål til den ene, og tre til den andre. Dere har ti minutt på å snakke med hver person hvor gruppene stiller spørsmål på rundgang.

Gruppene sitter ti minutt og blir enige om hvilke spørsmål dere helst vil stille. Læreren går ut og forbereder seg og eventuelt henter enkel rekvisita (eks. hatt, veske, skjerf). Alle gruppene stiller spørsmål mens det er mulighet til det, men det er ikke mulighet for å stille tilleggsspørsmål i etterkant. Etterpå skal dere gruppevis karakterisere personen dere møtte og gi en kort konklusjon tilbake til klassen.

Drøft i klassen om hvorfor dere valgte disse to personene, og om dere synes det var riktig valg?

Når dere har intervjuet læreren er det deres tur. I et intervju kan spørsmål gå tett på tanker og følelser, så husk at dere som spiller en rolle skal være en fiktiv person - ikke vær dere selv.

Del klassen inn i fire grupper:
- Første gruppe velger en i gruppa til å spille Lasse
- Andre gruppe velger en til å spille Daniella
- Tredje gruppe velger en til å intervjue Lasse
- Fjerde gruppe velger en til å intervjue Daniella

Intervjuene skal handle om Lasse og Daniellas tanker om hva som skjer i familien. De to første gruppene skal forberede Lasse og Daniella på å bli intervjuet, og de to andre gruppene finner sammen frem til spørsmål de ønsker å stille. Etter ti minutts forberedelse gjennomfører dere intervjuene foran klassen.

Etter intervjuene skal dere igjen jobbe gruppevis med å formulere to råd: ett til Lasse og ett til Daniella. Presenter til slutt rådene for klassen.

Husk!
at for mennesker som er i intervju, avhør eller terapi skjer det at de svarer «Det er jeg usikker på» eller «Jeg vet ikke helt».

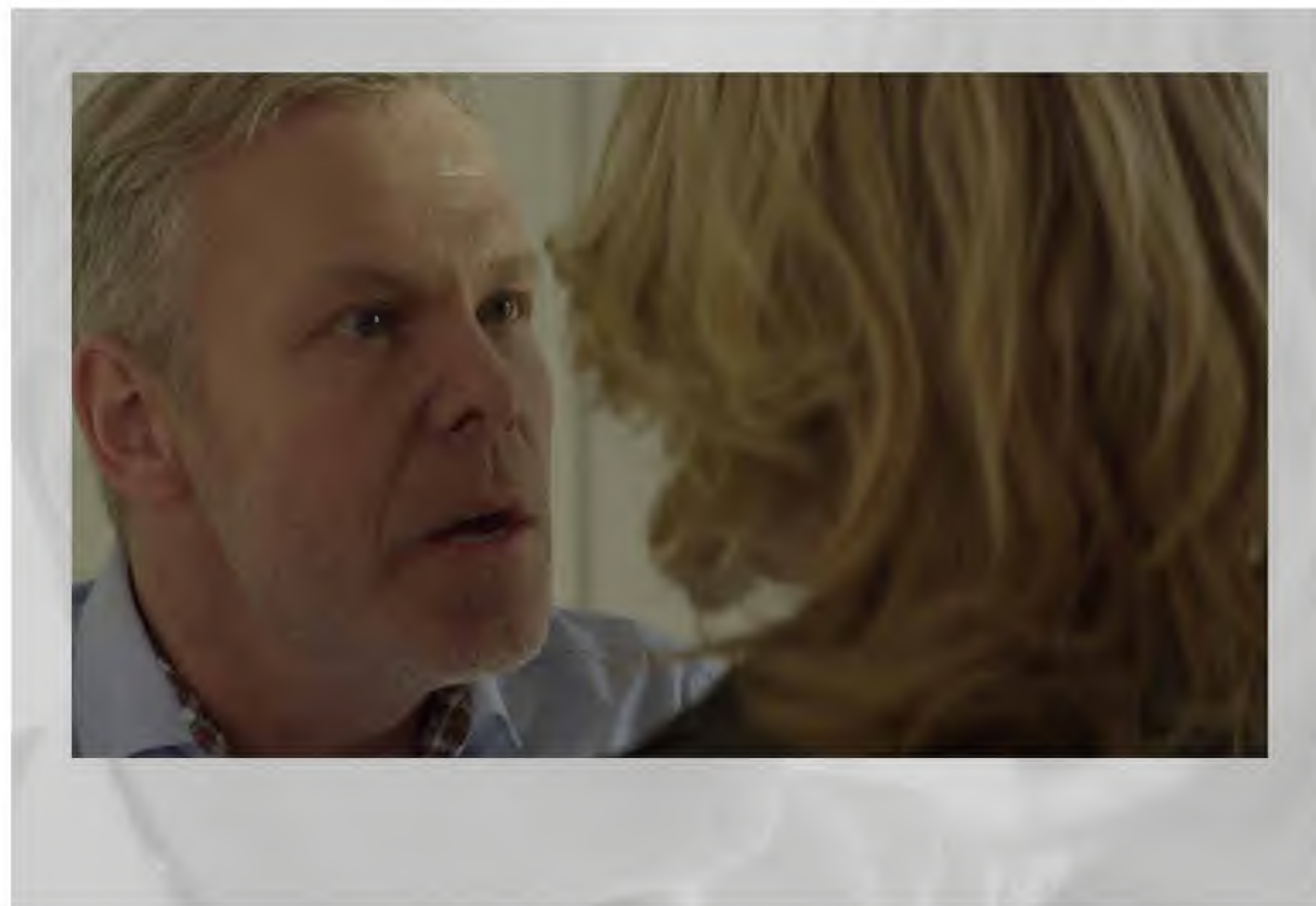
Lag film

Del klassen i minst seks grupper. Lag korte filmer ved bruk av mobilkamera, tablets eller digitalkamera.
Bare en av dere skal filmes, men avtal først hvor det skal filmes (eksempelvis inne i klasserommet, i gangen, ute i skolegården, på toalettet).

Lag en film med ett opptak på 16 sekund hvor personen vises kun i nærbilde. Det skal ikke skje noe annet i filmen. Lag en annen film på 16 sekund hvor den samme person filmes i minst fire innstillinger fra ulike vinkler og med ulik beskjæring.

Når de to første opptakene er ferdig skal dere lage to like opptak med musikk. Legg enten på musikk på de filmene dere allerede har på tablet/datamaskin, eller spill musikk i bakgrunnen mens dere tar to nye opptak.

Vis hverandre opptakene og diskuter hvordan vi opplever de fire filmene. Diskuter spesielt hvordan variasjon i antall innstillinger endrer opplevelsen, og hvordan musikken påvirker dere.

Kommunikasjon

Noen kan synes det er vanskelig å finne eksempler på hvordan psykisk og latent vold skildres i filmen. Dere skal derfor gjøre disse oppgavene sammen i klassen for å hjelpe hverandre til å forstå dette i dybden.

I filmen er det mye dobbelthet i kommunikasjonen, og utover i filmen utvides forståelsen av personene. Personene er ikke alltid troverdige, og vi kan ikke stole på at det de sier stemmer helt. Ved nærmere ettersyn kan vi se hvordan volden gjennomsyrer enkeltpersonenes hverdag og hvordan fortiden spiller inn.
Et eksempel er Mille som sier det er gøy å prøve noe nytt, men at hun ikke har hatt tid i løpet av tre år til å lage sushi. Ved første øyekast virker dette troverdig, men er det virkelig sant at hun ikke har hatt tid? Hva kan dette handle om?
Diskuter i klassen.

Erik er nok en av de mest «pålitelige» i det at han står for det han sier. Han er derimot ikke til å stole på, og ved flere anledninger sier han en ting for å dekke over noe annet. I begynnelsen av filmen sier han at Daniella må gå fordi familien skal spise. Hva kan være de egentlige grunnene til at Daniella må gå?
Diskuter i klassen.

Gå sammen med sidemannen i 5-7 minutter.
Finn eksempler i filmen på når personene er troverdige, og andre eksempler på når vi har grunn til å tvile på om personene virkelig sier hva de tenker.

To av filmens tre spisesituasjoner utvikler seg voldelig: den første og den siste. Spill to utdrag fra filmen som starter før Erik slår Mille. Begynn omtrent på 4:00 i den første middagen og 21:00 siste middagen.
Etter at dere er ferdige å se klippene, skriv opp på tavlen faresignal dere så i forkant av disse situasjonene. Se på kroppsspråk, stemmebruk og det som faktisk blir sagt.

Hva tenker dere om at man hele tiden må passe på hva man sier og mener om helt hverdagslige ting? Hvordan tror dere barn blir påvirket av å vokse opp i en slik familie?

Del klassen i syv små grupper som jobber med disse oppgavene.
Oppsummer i klassen når dere er ferdige ved at hver gruppe forteller fra sitt gruppearbeid.

1 Kontroll

Det er mye ytre kontroll i filmen; bilen er dyr og skinnende, huset er hvitt og rent, og personene er veltalende og pent kledde. Å holde kontroll på det indre er derimot vanskeligere; for filmens personer handler det om å unngå at situasjoner kommer ut av kontroll.

Blanke overflater kan man speile seg i. Finn eksempler i filmen på alt det ytre blanke og skinnende.
Er det kontroll når Erik kommer hjem og sjekker kjøkkendøra for støv?
Hvilken form for kontroll ligger i at det ytre er skinnende og blankt?

Indre kontroll handler om opplevelsen av at man har kontroll over seg selv og kan håndtere situasjoner man er i. Finn eksempler i filmen på indre kontroll. Hvordan forsøker filmens personer å få indre kontroll?

Kontroll kan også handle om å kontrollere andre. Erik utøver en form for kontroll som påvirker familien direkte negativt. Hva tror du Erik ønsker å oppnå ved å straffe familien med vold?

Daniella har et helt annet forhold til kontroll og representerer en motsetning til familien. Beskriv detaljer ved Daniella som viser at hun har et annet forhold til kontroll.

2 Unnskyld

Ordet unnskyld blir sagt flere ganger i filmen av forskjellige grunner. Det er fem personer som sier unnskyld i filmen og tre som ikke gjør det: Lasse, Mille, Morten, Daniella og sykepleieren sier unnskyld, mens Maria, Erik og Birthe gjør ikke det.

I begynnelsen av filmen spiser familien et av Eriks favorittretter, kjøttkake med løk. Maria og Erik sitter på samme side, og Mille sitter rett ovenfor Erik. Diskuter hvorfor de sitter slik.

Mille sier flere ganger at det er hennes skyld, for eksempel når hun lar Daniella være på besøk og hjelpe Lasse med matematikken. Hvorfor sier hun unnskyld i denne situasjonen?

Finn frem til minst tre situasjoner hvor det sies unnskyld i filmen. Diskuter om det er slik at den som sier unnskyld også føler skyld i disse situasjonene.

Se på plasseringen under den siste middagen. Diskuter hvorfor personene er i den gruppa som sier unnskyld eller ikke. Et punkt er for eksempel at de tre som ikke sier unnskyld er fra hver sin generasjon.

3 Miljøbeskrivelse

Det blir ikke sagt noe om familiens økonomiske status, men bildene er fylt med informasjon om dette. Prinsippet i filmen er "Show it, don't tell it".

Finn detaljer i filmen som viser familiens økonomiske status. Her er det både detaljer vi kan se direkte og andre detaljer vi kan tolke oss frem til. Et eksempel er at moren er hjemmeværende. Isolert sett kan det bety at hun er arbeidsledig, men det virker rimelig å anta at hun er hjemmeværende.

Finn statistisk materiale om norske kvinner og arbeidsliv. Diskuter fordeler og ulemper med at kvinner er hjemmeværende eller deltidsarbeidende. Er det status for en mann å tjene så godt at det er mulig å gjøre det slik? Eller ser dere det bare som praktisk og uttrykk for omsorg når kvinnen jobber mindre enn mannen?

4 Lover om vold

I 1972 ble refselsesretten opphevet i Norge, og den handlet om foreldres rett til å slå sine barn (å refse er å oppdra eller disiplinere). Det var den gang store diskusjoner på Stortinget om denne retten skulle oppheves. Finn ut når det ble forbudt å slå barn i Norge.

Bruk internet til å finne ut når det ble bestemt at en mann ikke kan slå sin kone.

Læreren eller andre ansatte på skolen har selvfølgelig ikke lov å slå elever. Finn ut når det ble vedtatt en lov i Norge som sa at lærere ikke kan bruke fysisk avstraffelse.

Hvordan er det i andre land; kan lærerne straffe elevene fysisk, eller kan foreldre rise sine barn? Velg fem land og finn ut hvordan loven er i disse landene. Se også om dere kan finne ut på FNs sider hvor mange land som har forbudt fysisk disiplinering av barn.

5 Statistikk og sosial arv

Bruk internett til å finne opplysninger om vold.
Her er noen eksempler på ting dere kan lete etter:
Hvor mange barn opplever alvorlig fysisk vold/mishandling i hjemmet?
Hvor mange opplever å bli utsatt for vold i kjæresteforhold?
Hvor mange voldslovbrudd skjer i Norge?

Mot slutten av filmen får vi vite at Erik selv ble slått som barn av Morten. Morten kritiserer Erik for å bruke vold, og Erik kaller ham en hykler. Hva betyr det å være hyklersk?

Det kalles sosial arv når et menneske overtar kunnskap og oppførsel fra sine foreldre. Sosial arv kan være både positivt og negativt. Finn eksempler på sosial arv fra filmen og samfunnet ellers.
Diskuter etterpå hva som bør gjøres for å bryte et mønster som vold i nære relasjoner; er det bare slik at Erik viderefører sin egen oppdragelse videre?

6 Samfunnsforhold og holdninger

I Norge er det opprettet Barnehus.
Hva er et Barnehus, og hvor mange finnes det av dem?
Hvor mange barn har vært innom der de siste åra?

I Norge sier loven at alle uavhengig av kjønn skal få like rettigheter og bestemme over seg selv. Kan dere finne forskning fra andre land på holdninger til vold mellom mann og kone?

7 Filmmanuskript

Et filmmanuskript og en ferdig film kan være forskjellig da enkelte detaljer endres i filmproduksjonen og skuespillerne kan velge ord som passer dem bedre i enkelte scener. Manuskriptet ligger tilgjengelig på nett. Gå på jakt i manuskriptet og finn steder hvor det er uoverensstemmelse mellom manuskript og film. Et eksempel på dette er i den første middagsscenen hvor det står at Erik trekker Mille ut til kjøkkenet, mens i filmen følger Erik etter Mille.
Velg ut noen av forskjellene og diskuter hvordan de endrer filmen.

Avsluttende opgaver

Her velger læreren ut noen dere kan gjennomføre.

Individuelle oppgaver:
Filmen har noe som heter en «åpen slutt».
Hvorfor tror dere filmen slutter slik?
Skriv hver for dere 15 setninger om hva som skjer etter filmens sluttscene.

Hvilken scene gjorde størst inntrykk på deg?
Begrunn svaret ditt.

Les intervjuet med regissør Lars K. Mikkelsen.
Hvis du var regissør, er det noe du ville gjort annerledes i filmen?
Handling, fokus, scener, personers væremåte/utstråling osv.?

Skriv ned tre ting fra det vi har jobbet med som du tror at du husker om et halvår.

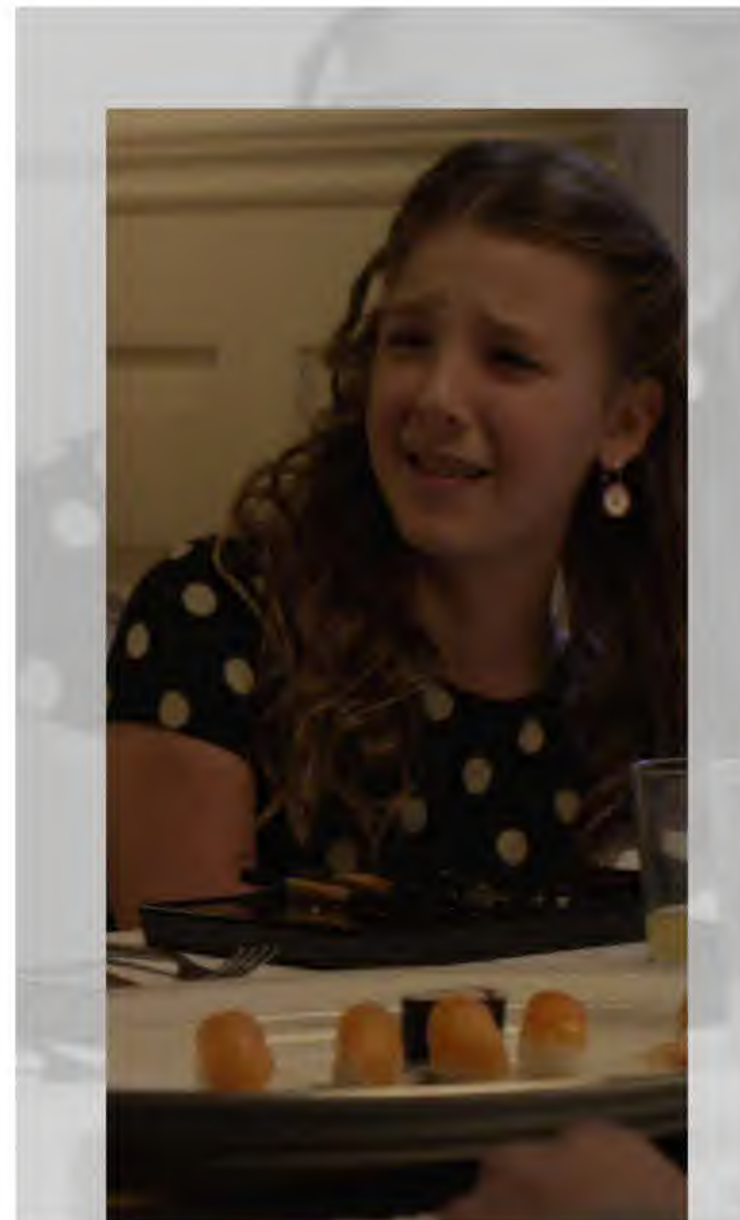
Oppgaver for klassediskusjon:
Våren 2015 finnes ordet vold et sted i norsk læreplan for grunnskolen (samfunnskunnskap på barneskolen). Kan noen av dere huske å ha lært om vold før dere begynte på ungdomsskolen?
Minst 1 av 4 unge har vært utsatt for vold i hjemmet av en forelder. Hva synes dere om at ordet vold ikke finnes i læreplan for ungdomsskolen?

Tidligere ble vold i hjemmet ofte kalt «husbråk» og partnerdrap kalt «familietragedie» i media. Vold og drap mellom personer utenfor hjemmet ble kalt for vold og drap. Dette har endret seg nå, og avisene skriver om familievold og partnerdrap. Hvordan tror dere ordene påvirker forståelsen vår, hva vi tenker og mener? Påvirker språket også engasjementet vårt?

Se for deg at du er i en by hvor det er mange mennesker. Du går forbi et kjærestepar som krangler med hverandre. Plutselig dytter jenta kjæresten sin hardt bakover. Hva tenker du om jenta, og hva tenker du om gutten som blir dyttet akkurat når dette skjer?
Se for deg den samme situasjonen, men denne gangen er det gutten som dytter jenta. Hva tenker du om gutten og hva tenker du om jenta nå?
Diskuter i klassen hvordan dere reagerer forskjellig.
Etter at dere har diskutert dette, se om dere kan finne filmer på youtube som handler om voldsutsatte menn (søk for eksempel på «mankind+initiative»).

Lag en undersøkelse i klassen:
Hvis du så et barn få en ørefik av sin far eller mor, ville du:
a) snakke til foreldrene
b) snakke med dine egne foreldre
c) snakke med læreren eller en annen ansatt på skolen
d) ringe barnevernet
e) ringe politiet
f) snakke med barnet selv
g) ikke gjøre noe
h) vet ikke
i) gjøre noe annet

Drøft resultatet når dere har talt opp stemmene.

Intervju med Regissøren

Regissør: Lars K. Mikkelsen
Familie: gift, to barn
Tidligere arbeid: reklamefotograf og pressefotograf

Hva er filmens budskap?
For meg handler det om at vi har glemt noe medmenneskelig: vi skal ta hånd om de svakeste i samfunnet. Min holdning er at man skal forsøke å gjøre en forskjell hvis man har overskudd til det. Hvis et barn eller en ungdom har det vanskelig kan hele klassen hjelpe, hvis alle er gode med hverandre blir klassen et fristed.

Hva er filmens viktigste tema?
Det som overskygger alt er den psykiske volden som forpester livet for hele familien. Alle i familien skal leve opp til Eriks krav og det gjør livet uutholdelig. Barna og mor endrer seg mens faren er på sykehuset: moren får mer overskudd og føler seg så fri at hun kjører rundt i mannens jaguar.

Hvem betrakter du som filmens hovedperson?
Lasse er hovedpersonen. Men det er mange sentrale personer. For eksempel Daniella som skjønner tegninga; hun vil likevel vil være sammen med Lasse og hjelpe ham. Det går også an å argumentere for at farmoren er sentral selv om hun ikke deltar i mange scener. Hun har vært taus og ikke konfrontert sin mann - kanskje er det tausheten som gjør at volden videreføres til sønnen Erik. Spørsmålet er selvfølgelig om Lasse på sikt overtar denne måten å være på.

Hva er filmens mest sentrale scene?
Det er scenen hvor Daniella konfronterer Lasse og spør direkte om han blir slått. Bakgrunnen er uhyggelig, men likevel er Daniellas holdning «Han elsker jeg. Det her kan jeg klare». Selv om Lasse ber Daniella om å stikke av er det hun som gir ham mot til å stå opp mot faren. Men faren har en voldshistorie med seg i bagasjen, og det gjør at man får litt mer forståelse for ham enn det man egentlig får i utgangspunktet som seer. Dette understreker at det handler om sikre barnets oppvekst. Barns behov skal alltid komme i første rekke, og alle beslutninger skal gjøres ut ifra hva som er best for barn.

Hva er det beste med å være regissør?
Jeg liker godt å fortelle historier og ha det ansvaret som følger med jobben. Når jeg er fotograf i Afghanistan eller Afrika er det veldig spennende, men som regissør er det jeg som bestemmer til slutt. Heldigvis er det godt samarbeid i teamet, de brenner alle for arbeidet sitt: å være en del av et team er best.

Hva er det verste med å være regissør?
Jeg irriterer meg over at jeg begynte med film så sent, men det kan jeg ikke gjøre noe med nå. Av og til misunner jeg folk med vanlig arbeid, f.eks. et postbud som går på jobb og har fri når arbeidsdagen er over. Det skjer ofte at jeg tenker på film under middagen når jeg egentlig burde være mentalt til stede med barna og kona mi.

Det er din rett å få **hjelp**

Både barn og voksne kan bidra til at det blir mindre vold i samfunnet. Det er alles rett å få hjelp!
Snakk med en voksen hvis du er utsatt for vold eller har en venn som er utsatt for vold.

Du kan få hjelp på flere måter. Første skritt kan være å snakke med en voksen du stoler på eller en av dine venner. Hvis du velger å snakke med en venn bør dere etterpå oppsøke en voksen for å få hjelp. Du kan snakke med en lærer eller helsesøster på skolen, og mange skoler har også en sosiallærer eller rådgiver.

Utenfor skolen går det an å snakke med legen din eller ringe Barneverntjenesten i kommunen. Du kan finne telefonnummer på kommunens hjemmesider og be om å få snakke med mottaket i barnevernet. Hvis du vil snakke med noen uten å si navnet ditt kan du ringe anonymt for å få råd til Alarmtelefonen for barn og unge på 116 111 (se også www.116111.no).

Når du forteller om noe som er vanskelig for deg har de voksne ikke lov å fortelle det videre til hvem som helst. Dette kalles taushetsplikt. Vi har også lover som sier at voksne skal hjelpe til å beskytte barn når de blir utsatt for vold eller overgrep. Dette kalles meldeplikt og avvergeplikt, og de går foran taushetsplikten. Det er fordi det er viktigere at barn slipper vold og at familier får hjelp fremfor at voksne holder ting hemmelig.

Når noen har vært voldelige i en familie er det flere steder som gir hjelp. Mange familier får hjelp av Barneverntjenesten. Der jobber det voksne som er opptatt av at barn skal ha det trygt hjemme.
Når Barneverntjenesten får høre om vold vil de tilby familien hjelp slik at de skal få det godt sammen. Hjelpen består ofte av å snakke med foreldrene om bedre måter å løse ting på.
Barneverntjenesten hjelper familier til å få det bedre sammen, og det er derfor det heter Barnevern.
Noen gang hender det at foreldre ikke greier å ta godt nok vare på barna sine selv om de får hjelp.
Det hender da at foreldre ikke kan ha barna hjemme fordi barna ikke får en god nok oppvekst der.

I noen familier hvor det har skjedd vold oppsøker foreldre hjelp andre steder enn hos Barnevernet. Det finnes flere som gir god hjelp, for eksempel fastlegen, helsestasjonen, Familievernkontoret eller Alternativ til Vold. For å få best mulig hjelp er det viktig å være åpen og ærlig om hva som har skjedd.

Mange steder gir hjelp hvis du er utsatt for vold av en kjæreste, har utøvd vold selv eller er redd for å miste kontrollen når du blir sint. Helsesøster og fastlegen vet hvem som kan hjelpe deg der du bor.
Jo raskere du oppsøker hjelp, jo raskere får du og de rundt deg det bedre.

Personer du kan snakke med:

- **Skolerådgiver / sosiallærer**
- **Helsesøster på skolen**
- **Helsestasjon for ungdom**
- **Fastlegen din**
- **Barneverntjenesten**
- **Familievernkontoret**
- **Alternativ til Vold**
- **Krisesenter**
- **Politiet**

Alternativ til Vold

Alternativ til Vold er en norsk stiftelse som jobber mot vold i nære relasjoner. Alternativ til Vold ble startet i 1987 på oppdrag fra regjeringen, og det har nå vokst til å bli en stiftelse med mange ansatte flere steder i landet. Alternativ til Vold tilbyr terapi til mange familier hvor det har skjedd vold, både med de i familien som har utøvd vold og de som har blitt utsatt for det. I tillegg holder Alternativ til Vold kurs, og de som jobber der er ofte ute på andre steder og foreleser om vold.

Redd Barna

Redd Barna er en del av Save the Children – verdens største uavhengige barnerettighetsorganisasjon.
Redd Barna kjemper for barns rettigheter og gir hjelp til barn i Norge og resten av verden i mer enn 120 land. Fokus for Redd Barna er å skape trygge rammer for barn, og i internasjonalt arbeid yter de nødhjelp, sikrer utdannelse under krig og katastrofer og arbeider mot barnearbeid og fattigdom. Redd Barna jobber også for å bekjempe seksuelle overgrep, vold og trafficking. Redd Barna påvirker også myndighetene og arbeider for at både barn og voksne kjenner til og respekterer barns rettigheter.

Hjelpetelefoner
Alarmtelefonen for barn og unge
116 111
Barnevernet:
Se kommunens hjemmeside

SI DET SOM DET ER!

- Om vold i nære relasjoner

Under en middag bebreider Erik sin kone Mille for at hun har tillatt sønnen Lasse å ha besøk av en venninne. Da Mille henter salt på kjøkkenet følger Erik etter og slår henne.

Scenene er hentet fra filmen «Den perfekte middag» som handler om vold i nære relasjoner. Filmen viser tydelig voldens virkninger i hverdagen. Undersøkelser viser at cirka en av fire ungdom har vært utsatt for fysisk vold i hjemmet, og dette er en meget god grunn til å sette fokus på vold.

Målgruppen for materialet er ungdom. Dette aktivitets-heftet inneholder ideer til undervisning og informasjon om hjelpeapparatet til elever og lærere. Det er opp til den enkelte skole å sette av tid til å arbeide med "Den perfekte middag", men det er mange muligheter til å bruke filmen og heftet i ulike fag.
Materialet kan også legges inn i årsplanen som temaarbeid om vold i nære relasjoner.

Vold i nære relasjoner er et tabuområde for de fleste nordmenn. De færreste kjenner omfanget av dette samfunnsproblemet.
Vold møtes ofte av taushet og tvil; hva skal man gjøre når man får kjennskap til vold?

Både fagpersoner, foreldre og barn kan bidra til at det blir mindre vold og færre rammes. «Si det som det er!» gir økt fokus på vold i nære relasjoner –både på skolen og i samfunnet som helhet.

Det er ingen som tar skade av å snakke om vold.
Men noen tar skade av at det ikke snakkes om.

www.stoppvold.no

